

penes podrà comptar en el Godefroy (II, 175bss) el qui hi consulti l'article *cointise*, i amb totes les variants semàntiques afins a les que ens ocupen, però sobretot «parure, soin de se parer; gentillesse, grâce», quelquefois «affectation de se parer, coquetterie». És, naturalment, l'abstracte de l'adjectiu igual al nostre *coinde*: «Nicolette est *cointe* et gaie» (*Aucassin*, p. 5), «embellis --- de jolis et *cointes* chevaliers», J. de Salisbury, també «propre, net, bien soigné, élégant, coquet»: «et tenez *cointes* vos personnes et entretenez ---», «fille, soyez en habit *cointe*, et vous parez ---», i avui encara en els Vosges es diu «en parlant d'une femme, pour signifier jolie, bien mise ---».

L'abstracte en el *Roman de la Rose* és «parure, ajustement» — «pour ce portent elles *cointises* / aus quarolles et aus esglises», «la ot tant helme a or, tante noble *quointise*» en els *Voeux du Paon*, «les plusieurs n'on leur estude / qu'a --- convoytise et avarice, / en vaine gloire et en *coyntise*», Jean Bouchet, «*cointise* a quatre vertuz desoz soi, ce est pourvenace, esgarz, enseignemenz et eschiemenz», *Moralitez de N. Dame*; i també ací ens condueix a l'evolució esperada el verb *cointir* «moult par sait bien son cors *cointir* / et moult li siet bien ses mantiaus», Thibaut de Blason, «si s'en afuble et si s'apreste / de soi *cointir* et faire feste», *R. de la Rose*, «si se *cointirent* les filles et s'affaierent --- celles qui se *cointissoient* pour mieulx estre regardees», Chevalier de la Tour.

La idea d'afectació, que hem vist tan recurrent en les tres llengües, conduïa al matís que prengué en català antic el nostre abstracte, només és que fou en la forma -ITIES del sufix i no -ITIA: un dels abstractes en -et, sovint deformats en -esc, que aplego en l'article sobre les *Prosificacions* d'Eiximenis (*EntreDL* 1, 202-3, n. 120) i en altres treballs meus; és el sufix dels oc. ant. *larguetz* 'llarguesa', *fortaletz* 'fortitud', *chapletz* 'capoladissa, mortalat' (*Crozada Albigea*, 479, 3797) i *lassetz* 'fatiga, lassitud' molt conegut i freqüent en tots dos idiomes (de vegades, en el nostre, «normalitzat» en *lasset*, d'altres en -esc). Tant en occità antic (*PSW* VI, 73b) com en català medieval va existir *parentez* 'parentiu', que després apareix reduït a *parentés* (en rima) en Cerverí, 89/13.102, i en algun text posterior apareix amb sufix trivialitzat en *parentesco*, d'on el castellà va manllevar el seu *parentesco*; tenim també en Cerverí *dolssetz* per 'dolcesa' (111.34); i gràcies a la trivialització indicada apareix *putesc* 'puteria, impudor' en les *VidesR* (38f1, n. 4), i hi ha *altivesc* 'altivesa' en Eiximenis (*Terç*, cap. 97, *NCl.* I, 279.20) del qual *AlcM* forneix tres, exs. en Cauliac i en Jafuda Bonsenyor (si bé Moll hi voldria veure un castellanisme, qualificació fantàstica en textos tan purs, i del S. XIV).

Coneguda aquesta arcaica variant de -ITIA, -ITIES, ja no ens intrigarà gaire de trobar una anticipació de *condícia* repetidament en els versos prosificats per Eiximenis, però ací amb el matís de 'amanerament femení, postura, monada': «tant volenter finestregen / quant passen los cavallers / --- / si passegen o fan

vila / fan-vos dels braços *cundesch* / e-ls fermen sobre lus flanchs; / e a tothom fan ullada: / tot entegres girar-s'an / ---» (I, v. 51, p. 171); «ab especials *condeschs* / a menar lo cap e-ls labis / ciascuna d'eles aprèn / davant lo mirall en casa: / davant lo qual estaran / espay d'anar una leuga, / guardant com los estarà, / enaxí lur cos girar / e-l labi d'amont levar; / e com pus les dents se poden / polidament ensenyar ---» (I, v. 49, p. 180), «les monges --- / acompanyant-s' ab grans dones / e anant en lur companyia / per les viles e ciutats / ab *condeschs* vans e orats!» (VI, v. 45, p. 203). Que la soca de *condesc* és en *cuynde/conyde* resulta encara més clar del fet que també en el derivat hi ha adés la vocal o, adés la u.4 Altrament el mot no fou exclusiu d'Eiximenis, si donem fe al *DAG.*, que recull en el *L. de Collacions* (c. 1400 o primera del S. XV) «aytals oficials se deven guardar de superfluitat de menjar e de beure, e de luxúria, o de folls comportaments, e de *cundesch*». Aquest abstracte primitiu *conydetz* fou, doncs, en un sentit com el de «coquetterie» que hem vist repetidament definit en les fonts gallo-romàniques.

Es té la impressió que el centre de popularitat de *COGNITUS* fou més cap al Nord de França que cap a Catalunya. De *cointe* *COGNITUS* el derivat cabdal és certament el conegut fr. ant. *s'acointier*, entre altres en el sentit de 'fer coneixença', 'entrar en conversa': en la *Queste del Saint Graal* dos cavallers que es troben per primer cop «s'entr'acointent et parolent li uns a l'autre» (ed. Pauphilet, 31.29); d'ací l'angl. *to get acquainted, he spoke to all his acquaintances about* ---. Però també en el Migdia de França els derivats de *COGNITUS* es presenten igualment en tots sentits; del de *cognoscere causam* 'conèixer en dret', tan ciceronià i justinianeu, vingué el gascó ant. *coenbte* 'litigi', i d'ací 'qüestió' i fins 'negoci en general'; on veiem *COGNITA* amb un tractament ben paral·lel al del trobadoresc *coenbde*, -da (car la sorda es manté en bearnès de llei), però amb un sentit encara més fidel a l'etimològic: «pleyts e *coenbtes*» o «pleytes et *coenbtes*» ben sovint en el *Cartulari d'Ossau* (p. ex. en el doc. de 1328, p. 70.36), l'església de Bielle era on els jurats «an usat --- d'amassar per las *coenbtes* et necessitat de la dite terre», a. 1446 (p. 142); i acaba essent ja 'afer' «totes les *coenbtes*, negossiis ---», a. 1425 (p. 130). I sobretot el verb *acoindar* és 'fer a saber' en occità ant. *AC-COGNIT-ARE* («faire connaître», *PDPF*), i d'ací passà en català antic a 'fer a saber, declarar, el vassall que es desix del senyor, desafiar-lo' (com ja veié molt bé Moll, *BDLC* XIV, 82-84): així ja en un venerable doc. inèdit de 1156 que es guardava a la Collegiata d'Àger: «inter dominum Ermengaudum comitem Urgellensem et Geraldum de Cabraria --- de ipso castro de Albesa --- possit probare se fatigasse de directo <'fadiga de dret'> in Geraldo et eum *acuindasse* --- apud Balagarium» (col·lecció Moreau, B.N.P., vol. 68, fº 130); «—Jutglar —dix lo rey— si lo cavalier no ret lo palafrà al monge, digues-li que jo l'*acuynde* e-m desisch de ell», Llull (*Merav.*, *NCl.* III, 71).